

ПРОЕКТНАТА ДЕЙНОСТ НА ДЕЦАТА – МОСТ МЕЖДУ ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО

Петя Конакчиева

Модернизирането на предучилищното образование и синхронизирането му с европейските образователни приоритети и ценности, предполага периодично осъвременяване на образователните технологии при отчитане на установените традиции в националната система и възможността за иновативното им надграждане. В този контекст методът на проектите може да се определи като перспективен начин за организиране на дейността на детето от предучилищна възраст. Аргументите в подкрепа на тази теза произтичат от доказаните в хода на проведени съвременни педагогически изследвания развиващи ефекти от приложението на проектната дейност по посока потенциал за интензивно развитие на екологосоциалния опит на децата, стимулиране на тяхната активно-съзидателна позиция в еколого-ориентирана, творческа личностно и обществено значима дейност. Независимо от убедителните научни доказателства, в практиката на детската градина не се използва пълноценно педагогическият потенциал на метода на проектите като личностноориентирана образователна технология. Именно противоречието между необходимостта от формиране на ключови компетенции в предучилищното детство, които се усъвършенстват в процеса на проектна дейност, и недостатъчната разработеност на този проблем в контекста на педагогическото взаимодействие „дете – среда” определя изследователския интерес към настоящата тема.

Целта на разработката е да се обоснове в теоретико-приложен план ефективността на процеса на приобщаване на децата от предучилищна възраст към практико-изследователска дейност.

Идеята за проектната дейност – ретроспекция на педагогическия опит за преодоляване на стереотипността на традиционните решения

Теорията и практиката на проектното обучение активно се развива в края на XIX и началото на XX век. За основоположник на

метода се счита американският философ-идеалист Джон Дюи, който разглежда детството като самостоятелен и самоценен период от човешкото битие. Особен принос в развитието и реализирането на идеята за проектната дейност има У. Килпатрик, който определя програмата на училищата, работещи по метода на проектите, като система от опити, свързани помежду си по такъв начин, че сведенията, придобити от един опит, служат за развитие и обогатяване на целия поток от други опити. Авторът счита, че такива признаци може да притежава само дейността, която е свързана с реалността и се основава на актуалните интереси. Той уточнява, че това е постижимо при условие, че програмата за обучение не е обща за всички училища, а е индивидуална, разработена като съавторство на учителя и ученика.

Методът на проектите получава широко разпространение в образователните системи през 20-те години на XX век. След периоди на дискусии относно неговата същност и ефективност той преживява своеобразен ренесанс в началото на XXI век. Актуалността му се обосновава с високата познавателна активност на децата, с развитието на творческите способности и комуникативни компетентности. Педагогическата значимост на метода на проектите се свързва с практическата насоченост на действията, с възможността за формиране на собствен жизнен опит, основан на интересите на детето на базата на интегриране на сведения от различни области на познанието при решаване на проблеми.

Посоченото позволява да се формулира констатацията, че методът на проектите е средство за приобщаване на детето от предучилищна възраст към света на информационните технологии и ценен инструмент за формиране на информационна компетентност при ориентиране в света. Като важна сфера на познавателната дейност, той предпоставя постигане на развиващи ефекти в нравствено-мотивационен план, свързани с възникване на мотивация за опознаване на природосоциалното единство.

Същност на проектната дейност

Отнасянето на понятието проектна дейност към предучилищната възраст изисква съобразяване със специфичните психолого-

физиологични особености на подрастващите в този период. Съобразно тях в полето на предучилищното образование проектната дейност може да се определи като комплексна, интегрирана дейност на децата, в резултат на която се очаква да се получи определен продукт с различен характер, който да има перспективна приложимост. Тук следва да се уточни, че проектът е продукт на сътрудничество и сътворчество на учители, деца и родители, а в по-широк план – и на всички, които се трудят в ДГ. Поради това темата на проекта, неговата форма и подробен план на действие се разработва колективно.

Теоретични основания за прилагане на метода на проектите в педагогическото взаимодействие „дете – среда”

Въпросът за включване на проектната дейност в педагогическото взаимодействие е сред актуалните и провокиращи дискусия. Теоретичните основания за прилагането на метода на проектите при ориентиране на детето от предучилищна възраст в света се свързват с потребността от изследователско търсене, която е обусловена биологично. Детето се ражда изследовател. Именно този вътрешен стремеж към изследване провокира съответно поведение и създава условия за саморазвитие. Значими тук са положителните емоции, съпътстващи удовлетворяването на потребностите на активната детска натура.

В периода на предучилищната възраст детето започва да се диференцира от обкръжаващата среда, развива се емоционално-ценностното отношение към света, формират се основите на нравствено-екологичната позиция на личността, които се проявяват във взаимодействието на малкия светооткривател с природата и обществото, а също и в поведението му в средата. Именно благодарение на това се появява възможност за формиране на ключови представи за природосоциалното обкръжение, на норми и правила за взаимодействие със средата, за възпитаване на отзивчивост към нея, на умения за съпреживяване, за проява на активност при решаване на някои екологосоциални проблеми.

Типология и тематика на проектите в предучилищното детство

Тематиката и съдържанието на проектите за децата от предучилищна възраст могат да бъдат разнообразни. В практиката на съвременната ДГ се използват следните видове проекти:

1. *Изследователско-творчески* – децата експериментират, а след това оформят резултатите във вид на драматизации, детски дизайн и др. Например: „Хранене и здраве”, „Водни вълшебства”, „Червена книга” и др.

2. *Ролево-игрови* – с елементи на творчески игри, в които децата влизат в образ на персонаж от приказка и решават по свой начин поставения проблем. Например: „Строим град на бъдещето”, „Пътешествие в подводното царство” и др.

3. *Информационно-практикоориентирани* – децата събират информация и я реализират, ориентирайки се към социалните интереси (оформяне на дизайн на групата, витражи и др.). Например: „Аз и моето семейство”, „Гайните на бабината ракла”, „Генеалогическо дърво”.

4. *Творчески* – оформяне на резултатите във вид на детски празник, детски дизайн и др. Например: „Моите приятели”, „В света на природата”, Есенна (пролетна, зимна) изложба, „Весел пазар” (театрални миниатюри, инсценировки) и др.

Представените примери позволяват да се очертае тематиката на проектите в предучилищното детство. Условно могат да се диференцират четири групи проблеми: семейство, природа, ръкотворен свят, общество и културни ценности.

Организационни аспекти на работата по проекти

В организационен план работата по проекти предполага определена етапност. Тя се свързва с последователно реализиране на специфични дейности на учителя и децата (вж. таблица № 1).

Таблица № 1. Съдържание на дейността на педагогическите субекти в различните етапи на проекта

Етапи на проекта	Дейност на учителя	Дейност на детето
Първи етап	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формулира проблема (целта). При постановката на целта се определя и продукта на проекта. 2. Въвежда в игрова (сюжетна) ситуация 3. Формулира задачите. 4. Помага при решаване на задачите. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вниква в проблема. 2. Вживява се в игровата ситуация. 3. Обсъжда темата и задачите. 4. Приема задачата. 5. Допълва задачите на проекта. 6. Включва се в работна група.
Втори етап	<ol style="list-style-type: none"> 5. Помага при планиране на дейността. 6. Организира дейността. 7. Оказва практическа помощ (при нужда). 8. Предлага варианти и начини за: <ul style="list-style-type: none"> – фиксиране и систематизиране на събраната информация; – идеи за адекватни форми на презентация на резултатите. 	<ol style="list-style-type: none"> 7. Участва при разпределяне на ролите. 8. Овластява специфични представи и умения. 9. Търси, събира, систематизира и анализира информация. 10. Планира начини за реализиране на дейността. 11. Избира формата и начина на презентация на предполагаемите резултати. 12. Уточнява продукта от дейността. 13. Отчита етапен резултат и го оценява.
Трети етап	<ol style="list-style-type: none"> 9. Наблюдава, съветна, косвено ръководи дейността, отговаря на въпроси. 10. Насочва и контролира реализирането на проекта. 11. Подпомага подготовка на презентация. 12. Мотивира децата и създава ситуация на успех. 	<ol style="list-style-type: none"> 14. Изпълнява планираните действия. 15. Консултира се с учителя. 16. Подготвя продукта на дейността за презентация. 17. Участва в анализа на проекта, оценява своята роля, анализира изпълнения проект, диференцира причини за успехите и неуспехите. 18. Формулира изводи.
Четвърти етап	<ol style="list-style-type: none"> 13. Организира презентацията. 14. Обобщава и резюмира получените резултати. 15. Проследява прояви на уменията за общуване, слушане, обосноваване на мнение, толерантност и др. 16. Оценява уменията за работа в екип по посока постигане на общ резултат. 17. Представя перспективи за нови проекти. 	<ol style="list-style-type: none"> 19. Представя (на зрители или експерти) продукта на дейност.

Етапност при овладяване на проектни действия

Овлабяването на проектни действия в предучилищното детство предполага определена етапност, в която намира отражение промяната в позициите на партниращите си педагогически субекти. Преходът към проектния метод на дейност в ДГ като правило се реализира в следните етапи:

- ситуации с включване на проблемни въпроси и детско експериментирание;
- комплексни блоково-тематични ситуации;
- интеграция: частична, пълна;
- метод на проектите: форма на организация на образователното пространство и способ за развитие на творческото познавателно мислене.

Развиващи функции на проектната дейност

Проектната дейност е уникално средство за реализиране на сътрудничество и сътворчество между педагогическите субекти. Тя се определя като значима форма за утвърждаване на личностноориентиран модел на педагогическо взаимодействие, осигуряващ конструктивни изменения в партниращите си индивидуалности. Функциите ѝ по посока ориентирани на детето в света се свързват с развитие на общите способности на малките светооткриватели – познавателни, комуникативни, регулаторни. Участвайки в проектна дейност, детето натрупва опит за формулиране на оригинален замисъл, овладява умения за фиксирането му с помощта на достъпна система от средства, учи се да определя етапи при реализирането му, да следва предварително уточнен план, да представя публично своите идеи и решения. В социален аспект развиващите ефекти от реализирането на проектната дейност се проявяват в промяната на отношението към другия, в тенденцията за преход от ръководство съобразно собствените мотиви към съобразяване с установени норми. Позицията на детето в процеса на познание придобива нови характеристики – субектност, инициативност, адаптивност, самостоятелност, творчество. Чрез обединяване на различни области от знанието се формира цялостна картина на света. Колективната работа на децата в подгрупи им дава възможност да се проявят в различни видове ролеви дейности. Общата работа развива комуникативността и съдейства за възпитаване на нравствени качества.

Дидактическият замисъл на проектната дейност се заключава в това, че тя подпомага свързването на обучението с живота, формира компетенции за изследователска дейност, развива познавателната активност, самостоятелността, творчеството, уменията за планиране и работа в екип. На тази основа се възпитават качества, предпоставящи успешно обучение в училище.

Идеи за проектна дейност в детската градина

Съобразно изведените водещи тематични центрове за реализиране на проектна дейност в детската градина могат да се представят перспективни идеи за работа по проекти, чрез които да се зададат ориентири на предучилищните педагози за проява на иновативност (вж. таблица № 2).

Таблица № 2. Идеи за организиране на проектна дейност в детската градина

Тематичен център	Название на проекта	Продукт на детската дейност
Наследство	Тайните на бабината ракла	„Родословно дърво“, „Моето семейство“, албум с рисунки, изложба на семейни ценности.
Аз в света на хората	Моите приятели	Албум (индивидуален) с рисунки и весели истории, театрални етюди.
	Весело е в ДГ	Проект „Детската градина на бъдещето“, постер.
	Ден на закрила на детето	Карнавал, разработване на детски кодекс.
Аз в света на природата	Весел етикет	Тренингови упражнения и игри – „При феята на етикета“.
	Четири стихии	Картотека на опити и проблемни ситуации.
	Годишни времена	Колажи, сезонни градинки.
Светът край нас	Светът на животните и птиците	„Детска книжка“, събиране и подреждане на тематични картинни албуми, танцовални миниатюри, колажи, съчинителство.
	Книга с оплаквания на Природата	Съчиняване на приказка от името на природни обекти, „Горски вестник“, „Екологичен светофар“ – детско екосписание.
	Полезни предмети	Енциклопедия „От историята на предметите“, „Приключенията на предметите“ – съчиняване на приказки за предмети от ежедневието при трансформиране на обективни признаци в „нестандартни“ и „необичайни“ характеристики; изработване на детска книжка чрез средствата на конструктивната дейност.
Раста здрав и силен	От карета до ракета	Детски проспекти по видове техника (транспорт), „Нашите помощници“ (книжка за историята на битовите уреди).
	Аз и моето тяло	Дневник „Аз раста“, Мини-проект „Полза и вреда“ (сетивата).
	Хранене и здраве	Минипроекти „За какво е нужна храната?“, детска книга „Приключения в страната на витамините“, картотека на ястията, съчиняване на приказки, театрални етюди, „Как плодовете и зеленчуците спорят за своята важност?“, рисунки, етюди, театрални миниатюри.
	Приключенията на Кислородчо	„За чист въздух“ (плакат), детска книжка за закаляването.

Посочените варианти за примерни. Те са по-скоро стимули за изграждане на индивидуални иновационни концепции за реализиране на личностноориентирано взаимодействие с детето, насочено към създаване на предпоставки за активно опознаване и откриване на заобикалящия свят в неговото единство и многообразие.

Перспективни изследователски полета

Традициите в предучилищното образование са безценно наследство и отправна точка за размисъл и търсене на иновации, гарантиращи в стратегически и технологичен план визиите на педаго-

гическата ни общност за бъдещото разгръщане на възпитанието и обучението през XXI в. В тази връзка като перспективни изследователски предизвикателства се очертават: проучване на възможностите за усъвършенстване на проектната дейност във възрастов план; проверка на педагогическите условия за осигуряване на приемственост между детска градина и училище при възпитаване на екологична култура чрез проектна дейност; прилагане на метода на проектите като способ за взаимодействие между семейство и детска градина.

Очертаните перспективи за проява на новаторство са отправни точки за размисъл и желание за провокиране на изследователска амбиция у ангажираните с проблемите на предучилищното възпитание и подготовка субекти по посока осигуряване на образователни шансове на всяко дете за активно и самостоятелно изграждане на собствен път към познанието.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Веракса, Н. Е., А. Н. Веракса.* Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений. М.: Мозаика-Синтез, 2008.
2. *Морозова, Л.* Метод проектной деятельности в дошкольном образовательном учреждении. – Детский сад от А до Я, 2006, № 2.
3. *Конакчиева, П.* Приобщаване на студентите към изследователска дейност чрез метода на проектите. В ел. сб. Конференция 130 години предучилищно възпитание. – Научна конференция с международно участие, Велико Търново, 2012.
4. *Ховякова, А.* Метод проектов как технология формирования информационной компетентности ребенка дошкольного возраста. – Детский сад от А до Я, 2010, № 2.

ПРОЕКТНАТА ДЕЙНОСТ НА ДЕЦАТА – МОСТ МЕЖДУ ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО

ПЕТЯ КОНАКЧИЕВА

Резюме

В разработката се представя ретроспекция на педагогическия опит за преодоляване на стереотипността на традиционните решения чрез проектна дейност. Уточнява се същността на проектната дейност и се характеризира своеобразието ѝ в предучилищното детство. Конкретизират се теоретични основания за прилагане на метода на проектите в педагогическото взаимодействие „дете – среда“. Очертава се типология и тематика на проектите в предучилищното детство. Диференцират се организационни аспекти на работата по проекти и етапност при овладяване на проектни действия. Систематизират се развиващите функции на проектната дейност при ориентиране на детето от предучилищна възраст в света и се предлагат идеи за осигуряването им.

Ключови думи: проектна дейност, проект, проектни действия, педагогическо взаимодействие, развитие

CHILDREN'S PROJECT ACTIVITIES – A BRIDGE BETWEEN TRADITIONS AND INNOVATION

PETYA KONAKCHIEVA

Summary

This work presents a retrospection of pedagogic experience in overcoming the stereotype of traditional decisions through project activities. It defines more precisely the nature of the project activity and describes its originality in the pre-school childhood. The work also specifies theoretic reasons for applying the method of projects in the child-environment pedagogic interaction, outlines the typology as well as the themes of projects in the pre-school childhood. It also differentiates organizational aspects of project work and stages in the mastering of project actions; systematizes developing functions of project activity in the pre-school children's orientation to the world and suggests ideas for their provision.

Key words: project activity, project, project actions, pedagogic interaction, development